

VRIJ-LAND is de naam van het gebouw waar de staf van de Eerste Divisie '7 December' in Schaarsbergen zetelt. Onder dat motto hebben twee Nederlandse en een Duitse brigade van 9 t/m 20 september in Duitsland geoefend. In en rond oefenterreinen ten zuiden van Hamburg zijn de troepen bezig geweest met drie facetten van het gevecht: de aanval, de verdediging en het vertragend gevecht. De oefening **VRIJLAND** is de grootste naoorlogse divisie geleide oefening geweest. Twee brigades van de 1 Divisie werden geoefend, te weten 12 Painfbrig uit Nunspeet en 13 Painfbrig uit Oirschot, terwijl 11 Painfbrig was 'ingehuurd' om de oefening in goede banen te leiden. Daarnaast nam de 33 Panzerbrigade uit het Westduitsse Lingen deel, terwijl tevens artillerie-eenheden en helicopters en straaljagers waren ingeschakeld. De meeste eenheden waren compleet aanwezig, op volle oorlogsterkte gebracht met onderdelen van zuster-eenheden.

Dit alles bij elkaar leverde een totale deelname van zo'n 18.000 man met ongeveer 2200 wiel- en bijna 1000 rupsvoertuigen op.

VRIJLAND een zg. 'vrije' oefening. Dat wil zeggen dat er niet volgens een gedetailleerd draaiboek gewerkt werd, maar dat het verloop van de oefening in sterke mate door de partijen zelf is bepaald. (Vergelijk **BIG FERRO**). De afloop van acties hing dus in belangrijke mate af van de planning en de uitvoering van de strijdende partijen. Omdat het (gelukkig) maar een oefening is, moet er toch – bij een aanval bijvoorbeeld – een resultaat vastgesteld worden. Daarvoor nu beschikte de oefenleiding over een uitgebreid korps scheidsrechters. Zij bepaalden met behulp van een basis-gevechtskracht-indicator en bepaalde factoren de gevechtswaarde van twee tegen elkaar optredende eenheden. Bovendien hielden zij dan nog rekening met de werkelijke actie: voert een compagnie de aanval slecht uit dan werkt dat –

precies zoals in de realiteit – door in het resultaat.

Ondanks het vrije karakter van de oefening was het resultaat in grote lijnen wel voorspelbaar. De eenheden waren gerangschikt volgens twee partijen, Blauwland en Groenland. Het eerste land was in de eerste fase echter dermate sterk dat het zijn aanval in westelijke richting met succes bekreunde zag. Na afloop van deze fase vond er een reorganisatie plaats: de Duitse brigade verhuisde van Blauw naar Groen, zodat nu Groenland in de aanval kon gaan. Na deze tweede fase waren de partijen weer ongeveer in hun aanvangsstellingen teruggekeerd.

VRIJLAND

GROOTSTE NA-OORLOGSE DIVISIE-GELEIDE OEFENING

In de nacht van donderdag op vrijdag 13 september zetten de Blauwe troepen om een uur de aanval in. 12 Painfbrig uit Nunspeet moest toen namelijk een bruggehoofd bij de rivier de Aue vormen, waarbij een compagnie van 45 Painfbat Oranje Gelderland die beek diende te doorwaden. Deze actie luidde het begin in van ruim vijf dagen durende gevechten tussen Groenland (waaronder troepen van 13 Painfbrig uit Oirschot) en Blauwland (12 Painfbrig en 33. Pzbrig uit Lingen).

Tevens kwam daarmee een eind aan enkele dagen wachten. Al vanaf maandag 9 september, toen de eerste colonnes onder barre weersomstandigheden naar Duitsland trokken, waren eenheden van de strijdende partijen aanwezig op hun locaties in de buurt van Uelzen. Omdat de leiding van de oefening, 1 Div '7 December', bewust veel tijd had ingeruimd voor de bevelvoering, kregen de commandanten alle gelegenheid voor verkenningen en het uitwerken van bevelen.

Voor de tirailleurs, kanonnières, huzaren enzovoort betekende dit wachten.

Maar na het wachten kwam de strijd. Blauw rukte op, Groen redde wat er te redden viel, de genie legde bruggen waar de oorspronkelijke pro memorie waren opgeblazen, de tirailleurs gaven zich over aan uitgestegen gevechten. Dit alles vond plaats onder het oog van de twee tegenstanders in deze strijd: brigade-generaal A. W. T. Gijsbers, C-12 Painfbrig, en brigade-generaal D.

Luitenant-generaal Gitz: meer fantasie meer onderhoud

'Natuurlijk zijn er bij deze oefening fouten gemaakt. Het was dan ook een echte oefening. Geen test. Maar de fouten zijn signaleerd. En dan kun je ook gericht naar verbetering streven.'

Aldus legerkorpscommandant, luitenant-generaal E. Gitz na afloop van de oefening Vrijland. Bijzonder was de legerkorpscommandant te spreken over de inzet. 'Ondanks de beperkingen van de vredesbepalingen is echt geprobeerd er zo veel mogelijk profijt uit te halen. Ik heb echt de indruk, dat men probeerde slimmer

te zijn dan de tegenpartij. Ik heb alle deelnemers dan ook een dag prestatieverlof toegekend.'

Minder te spreken is generaal Gitz over het onderhoud van de draagbare wapens. 'Tijdens de oefening zijn MIO-inspecties gehouden. En dan valt het toch op dat aan dat onderhoud wel het een en ander mankeert. Terwijl juist het schietklaar houden van het eigen wapen een eerste vereiste is.'

Een ander element, dat te wensen overliet was volgens de commandant van het 1e Legerkorps de fantasie in de uitvoering van een tactische opdracht. 'Fantasie zal ook in werkelijkheid een factor van

betekenis zijn. Neem nu de situatie, die ik meemaakte: een eenheid van de aanvallende partij loopt tegen een weerstand van een vertragende partij. Wat doet de aanvaller, die ontplooit en omvat. Maar tijdens die omvatting gaat de vertrager er-tussenuit. Een paar kilometer verder . . . Weer een weerstand. Weer een omvatting, en weer is de vertrager verdwenen. Even later weer een weerstand. Ja, dan heeft die aanvaller er genoeg van en die stoot door. Geen wonder, als die vertragende partij geen variatie aanbrengt in zijn optreden . . . Maar de tweede week ging dat al aanmerkelijk beter. Men heeft duidelijk geleerd.'

Nederlof, C-13 Painfbrig. Dreigde ergens de strijd uit de hand te lopen, dan grepen zij zelf in en begaven zich in een vooruitgeschoven commandopost om desnoods persoonlijk het gevecht te leiden.

Deze veldheren van de moderne oorlog wisten zich op één van de slagvelden van Europa uit WO II. Illustere voorgangers trokken hier voorbij. Zo bijvoorbeeld veldmaarschalk Montgomery tijdens zijn opmars richting Lüneburg. Van 20 tot 30 april 1945 had deze zijn commandopost ingericht in een boerderijencomplex bij Wesshausen. Bijna dertig jaar later was datzelfde complex de CP van 13 Painflüg. Brigade-generaal Nederlof sliep in hetzelfde vertrek waar toen voor Monty een bed klaarstond. Dinsdag 17 september liep 33. Panzerbrigade over van Blauw naar Groen, zodat die partij in de daaropvolgende dagen de Blauwen weer in oostelijke richting wist te jagen.

Onderwijl werd er gestormd en verdedigd. Maar onder toezicht. Bijna altijd was er wel een witte vlag – scheidsrechter – in de buurt om het verlossende woord te spreken. Er moet tenslotte uitgemaakt worden wie er wint.

Een van de vele hoge bezoekers bij Vrijland was ZKH de Prins der Nederlanden, als altijd bijzonder geïnteresseerd.

In de tactische breinen van 13 Painfbrig rijpte in de eerste helft van de oefening het plan de vijand op een nog niet vertoonde manier te 'verlinken'. Er werd gezocht naar een functionaris binnen de brigadestaf, waarvan aannemelijk gemaakt kon worden dat hij met geclassificeerde gegevens, zoals een kaart met de locaties van de eenheden, in de voorste linies opereert. Het oog viel al gauw op de vaandrig-journalist van de brigade, die dagelijks met het RINO-krantje bij alle oefenende eenheden langs komt. Uitgerust met een kaart vol valse gegevens over de tactische opstelling van de onderdelen en met een speciaal op deze foutieve situatie gebaseerd veldbulletin, trok hij in het nachtelijk duister met chauffeur en jeep welgemoed richting vijand. Tot zijn niet geringe verbijstering zwaaiden de vijandelijke wachtposten vriendelijk naar hem en maakten weinig aanstalten het met volledige agressor-uitmonstering rondrijdende voertuig aan te houden.

Ten einde raad besloot de vaandrig zich maar als krijgsgevangene te gaan aanmelden. Bepaalde bordjes volgend kwam hij terecht bij een commandopost van een verkenningsskadron, waar hij bij de wachtpost informeerde naar de plaats waar één van zijn eigen eenheden zou moeten zitten.

Na zich uitvoerig verontschuldigd te hebben dat hij dat niet wist, bemerkte de tot dan toe vriendelijke huzaar dat hij met een vijand te doen had.

Hortend en stoten verzocht hij de krijgsgevangenen rustig te blijven en toch maar vooral mee te gaan. Uiteraard vond dit verzoek een gewillig oor bij de 'verlinkers'. Na aankomst bij de wachtkommandant werd de gebruikelijke procedure gevolgd: tegen de muur, benen gespreid, fouilleren, niet roken en niet spreken. Zoals te verwachten viel vormde de ontdekking van de kaart het hoogtepunt. Onmiddellijk werd over de radio de brigadestaf geïnformeerd, die verzocht de buit naar de commandopost van de brigade op transport te zetten.

Geblinddoekt en geheel ontmanteld en voortdurend bewaakt door een gewapende militair arriveerden de gevangenen bij de brigadestaf. Daar stond reeds de uit zijn slaap gehaalde S2 te trappelen van ongeduld om deze 'vette buit' grondig te onderzoeken. Na enige opmerkingen over het feit dat een vaandrig zo'n domheid kon begaan, trachtte hij de gegevens op hun juiste waarde te schatten. Met het vriendelijke verzoek de groeten over te brengen aan zijn 'vijandige collega' eindigde de ondervraging. Met een welgemeend 'tot ziens' konden de krijgsgevangenen met hun eigen voertuig weer naar hun bivak terugkeren. Of de actie het gewenste resultaat heeft opgeleverd, zal nog wel geruime tijd een discussiepunt blijven. Duidelijk is wel geworden dat het moeilijk is vrijwillig in krijgsgevangenschap te geraken.

vrijland in beeld

... enig contact met
plaatselijk schoon...

... Leopards in het Duitse
veld...

... de zware jongens van
de pantsergenie...

... en de TD weet altijd
wel wat hij te doen heeft...

... oefensfeertje...

... laat die 12e brigade
maar komen, hoor...

... 155-mm vuurkracht op
een rijtje...

